

PIMENNEET VALKOKANKAAT

Kallion kadonneet elokuvateatterit

Helsinkiä on pidetty aikoinaan pohjoismaiden parhaana elokuvateatterikaupunkina. Kalliiosakin on toiminut kaikki aikakaudet mukaan lukien yli 30 elokuvateatteria. Ensimmäiset elävät kuvat Kalliiossa nähtiin nykyisen Paasipuiston paikkeilla olleessa Sirkusmaneesissa 1900-luvun alkuvuosina. Elokuvateattereiden kulta-aika alkoi hiipua 1960-luvulla. Kallion viimeinen elokuvateatteri Arena lopetti vuonna 1993. Osa teatterisaleista on vielä olemassa. Vaikka salien käyttötarkoitukset ovatkin muuttuneet, saattaa niistä löytää vielä jälkiä valkokankaiden aikakaudelta.

(Esitteen toimitus: Juhani Styrman)

1. Bio Hakaniemi-Hagnäs, Siltasaarekatu 12 (1906-07)

Juho Flomanin omistama, 98-paikkainen teatteri oli todennäköisesti Kallion ensimmäinen kiinteä elokuvateatteri (talo purettu). Toimi vuoteen 1915 osoitteessa Siltasaarekatu 16 (purettu). Ensimmäisiä teattereita oli myös Söörnäsin kuvateatteri. Teatteri toimi vuonna 1906 maaliskuuhun, paikka lienee ollut Sörnäisten rantatie 1.

2. Apollo-Biografia (Sampo, Casino-Plaza) Siltasaarekatu 12 (1907-55)

Uunilämmitteinen, 255- katsojapaikkainen teatteri oli suunniteltu elokuvateatteriksi. Teatterin perustaja K.E. Ståhlberg oli suomalaisen elokuvan uranuurtaja. Myytyään 8000 markalla teatterin, sen uudeksi nimeksi tuli Sampo (purettu).

3. Punalyhty, Paasivuorekatu 5 (1925-26)

Työväentalossa vuoden toimineen elokuvateatterin sali on edelleen olemassa ja tila tunnetaan nyt nimellä Siltasaari-kabinetti. Osa salin alkuperäisistä seinäkoristeista on säilynyt.

4. Arena, Hämeentie 2 (1929-34, Roxy 1934-39, Tuulensuu 1939-79, Arena 1979-93)

Lars Sonckin suunnittelemassa (1924-29) talossa toiminut teatteri sai vuonna 1939 nimekseen Tuulensuu, joka kansan suussa väännyi ”Luteensuiksi”. Aikansa huipputekniikalla varustettu Tuulensuu oli Kallion ainut varsinainen ensi-iltateatteri. Kun teatteri lopetti nimellä Arena vuonna 1993, päättyi samalla elokuvateatteritoiminta Kalliiossa. Nykyään tila on Helsingin kaupunginteatterin käytössä.

5. Fennix, Toinen linja 5 (1938-62), Wellamo (1915- n.1920-luku)

Porthaninkadun ja Toisen linjan kulmatalossa sijainneessa, noin 400 paikkaa käsittäessä teatterissa näytettiin elokuvia puutalon purkamiseen saakka. Tyhjällä tontilla oli pitkään tilapäinen pysäköintipaikka. Paikalla on nyt 1980-luvulla valmistunut liike- ja asuintalo.

6. Kaleva, Hämeentie 8 (1913-1964)

Arkkitehti Väinö Vähäkallion suunnitteleman talon vaikuttavin osa oli sen valmistuttua elokuvateatteri Kaleva. Teatterin koristelu oli komeaa, joka alkoi jo sisäänkäynnistä sisätiloihin tilasarjana. Tekniikaltaan Kaleva oli huippuluokkaa, sektorin muotoon rakennettu katsomo oli Suomessa lajissaan ensimmäinen. Salissa oli orkesterisyvennys, parvi ja paikkoja 646. Siitä tuli sittemmin Suomi-filmin kakkosteatteri ja monet elokuvat saivat ensi-iltansa Kalevassa. Vuonna 1918 teatteri toimi sotilassairaalana. Teatteri lopetti toimintansa 1964 ja sen jälkeen tiloissa on toiminut bingohalli ja nyt kuntokeskus. Tilasarjasta ja koristeluista on säilynyt vain rippeitä.

7. Arina (Kinola, Kino Pylvässali, Arina), Pengerkatu 11 A (1930-60)

Noin 300-paikkaisen elokuvateatterin erikoisuuksia oli saliin nähden vinoon asennettu valkokangas. Ratkaisu johtui teatterin konehuoneen sijainnista, joka ei ollut saliin nähden keskellä. Teatteri edustaa arkkitehtuuriltaan Art Deco tyyliuuntausta. Teatterisalin kattokoristeet ja lämpiötilat ovat hyvin säilyneet. Tilat ovat nykyään Ryhmäteatterin käytössä.

8. Casino, Harjutori 4 (1936-65)

Alun perin kauppahalliksi suunniteltu tila toimi ennen elokuvateatteri- aikakautta autotalina. Vaatimaton kortteliteatteri lopetti 31.2.1965. Nyt sali on Siiloan-seurakunnan käytössä.

9. Kino Helsinki, Helsinginkatu 25, Urheilutalo (1961-83)

Adams-Filmi avasi 27.10.1961 uuden elokuvateatterin, vaikka lisääntynyt televisiotarjonta alkoi näkyä elokuvateattereiden kävijämäärissä. Elokuvateatteri lopetti keväällä 1983. Tilat ovat toimineet puhenäyttämönä ja vuonna 2008 tiloissa aloitti Ryhmäteatteri. Katsomon suunta on käännetty ympäri.

10. Tenho, Helsinginkatu 15, (1927-54)

Elokuvateatteri Tenhoon menttiin nykyisen ”Hesarin Alkon” ovista ja teatterisaliin mahtui lähes 500 katsojaa. Alkon aulatiloissa on vielä havaittavissa elokuvateatterin rakenteita.

11. Riviera (Kruunu), Helsinginkatu 7 (1955-82)

Salin elokuva-aikakauden interiööri säilyi hyvin aina vuoteen 2008 saakka, jolloin Kristilinen keskus luopui tiloista. Nyt tiloja remontoidaan puhe- ja musiikkiteatterin näyttämöksi.

12. Elysée (Pirtti, Kuva-pirtti), Hämeentie 27 (1929-86)

Tiloja on muutettu: salin peräseinä purettu, salin kattoa on laskettu. Tiloissa toimii Jehovantodistajien Valtakunnansali.

13. Allotria, Hämeentie 68 (1953-63)

Allotria oli Kansan Elokuva Oy:n perustama elokuvateatteri. Salin interiöörissä on tallella vielä mm. alkuperäisiä valaisimia. Elokuvateatteri oli siipirakennuksessa, jonka seinustalla on vielä suuri elokuvajulisteiden mainostaulu. Teatterissa toimii nyt Musiikkiteatteri Kapsäkki.

14. Alppi (Pikku Capitol), Kulttuuritalo, Sturenkatu 4 (1957-82)

Teatteria pyöritti Kosmos-filmi. Tila, joka nimettiin Alppisaliksi, on toiminut lähinnä puhenäyttämönä. Elokuvateatterin konehuone on purettu ja tilalla on naulakko- ja WC-tiloja. Kulttuuritaloa (2011) remontoidaan ja Alppisalin tulevaisuus on avoinna.

Muita teattereita:

Pallas, Siltasaarenkatu 14 (1910-57). Fennia, Pohjola, Tähti (1915-17) toimivat nykyisessä Sokos-tavaratalossa, sisäpiha. Tarmo, Oihonna, Stella (1913-?) Eläintarhantie 1, Salama (1911-23) Hämeentie 27, Bio Kamera, Apollo 1930?-66 Hämeentie 78.

Lähteitä: Arkkitehti Väinö Vähäkallio ja hänen toimistonsa (Niskanen), Asuuko neiti Töölössä (Heiskanen-Santakari), Helsingin vanhoja kortteleita 2 (Nenonen-Toppi), Kuvat elävät (Hirn), Stadin leffat (Hannula), Työväen arjesta juhlaan (Kansan Elokuvan ja Allotria Filmin tuotanto) (Tanskanen).

KALLION KÄVELYFESTIVAALI

Kohteet kartalla

